

Ordforklaring i elevhøjde

Hvordan kan forklaringer med enkle ord bruges i fremmedsprogsundervisningen?

December 2025
Katalin Jobbágy Jørgensen

Ordforklaring i elevhøjde

– Hvordan kan forklaringer med enkle ord bruges i fremmedsprogsundervisningen?

1. udgave 2026

Copyright © 2025 Forfatterne & NCFE

Forfatter: Katalin Jobbágy Jørgensen

Indholdsfortegnelse

Indledning.....	4
Om Ordforklaringer i elevhøjde.....	5
Hvordan har vi grebet det an?	8
Overvejelser til fremtidig brug og videreudvikling.....	14
Litteratur	16
Deltagere i Ordforklaring i elevhøjde.....	17

Indledning

Formålet med projektet *Ordforklaring i elevhøjde* har været at fremme mundtlighed i fremmedsprogsundervisningen ved at dykke ned i et bestemt område: ordforklaringer. Det er ofte svært for sproglærere at forklare nye ords betydninger på fremmedsproget. Når fremmedsproglæreren har vanskeligt ved at forklare nye ords betydninger til eleverne på fremmedsproget, skifter han/hun hurtigt til dansk/fællessproget med eleverne. Dette bryder flowet på fremmedsproget, og fører til at eleverne også bliver mere tilbøjelige til at slå over i dansk/fællessproget. Når elever lige mangler et ord på fremmedsproget, kan det også være svært for dem at blive ved med at være motiverede for at bruge fremmedsproget.

Ordforklaring i elevhøjde er et innovativt projekt, hvor vi har afprøvet en hidtil ikke brugt tilgang i fremmedsprogsundervisningen: Projektet bygger nemlig på ideen om, at man altid kan finde enkle ord, som man kan bruge til at forklare mere komplicerede ords betydninger med. Det vil sige, selvom man ikke lige har adgang til en nøjagtig oversættelse af et dansk ord – enten fordi man ikke kender det, eller fordi ordet slet ikke findes – kan man stadigvæk tænke over, hvad det egentlig er man vil udtrykke, og finde mere enkle ord at udtrykke sig med uden nødvendigvis at gå på kompromis med at overbringe budskabet til samtalepartneren.

I denne udgivelse fortæller vi om, hvordan vi har arbejdet med at udvikle aktiviteter til engelsk- og tyskundervisningen i grundskolen, som giver både lærere og elever mulighed for på fremmedsproget at bruge enkle ord til at forklare mere komplicerede ord. Aktiviteter og materialer fra projektet kan findes under Tilknyttede Materialer. Undervejs peger vi også på de udfordringer – og løsninger – som udviklingsarbejdet bød på, og de opsamles til sidst i afsnittet ”Overvejelser til fremtidig brug og videreudvikling”.

Om Ordforklaringer i elevhøjde

Udfordring og løsning

Mange lærere i fremmedsprog oplever, at eleverne ofte skifter til dansk, når de ikke lige kan huske et ord på fremmedsproget. Når eleverne mener, at noget er for kompliceret for dem at udtrykke på fremmedsproget, går de måske slet ikke i gang eller går helt i baglås og opgiver. Sproglærere har det ofte også svært ved at forklare nye ords betydninger på fremmedsproget – det virker nemmere at sige ordets ækvivalent på dansk. At skifte til dansk er selvfølgelig en mulig og helt naturlig strategi i undervisningen, og i kommunikationen, når dette er alle deltageres fællessprog, og ofte giver det også god mening. I visse opgavetyper kan det ligefrem efterstræbes. Der findes dog også situationer, hvor det ikke er muligt at bruge denne strategi, fx hvis samtalepartneren ikke taler dansk, eller til en mundtlig eksamen, hvor det er ufordelagtigt at skifte til dansk. Disse situationer bør eleverne også forberedes på, og dette bliver muligt gennem at øve sig på ordforklaring ved enkle ord ved hjælp af enkle ordforklaringer også kaldet *Minimal Language* (herefter *Minimal Sprog*). Fordelen ved at bruge *Minimal Sprog* er, det er et redskab til at opnå kommunikationsformålet med, selv hvis man ikke har det nøjagtige ord på fremmedsproget til rådighed og heller ikke har et det samme fællessprog.

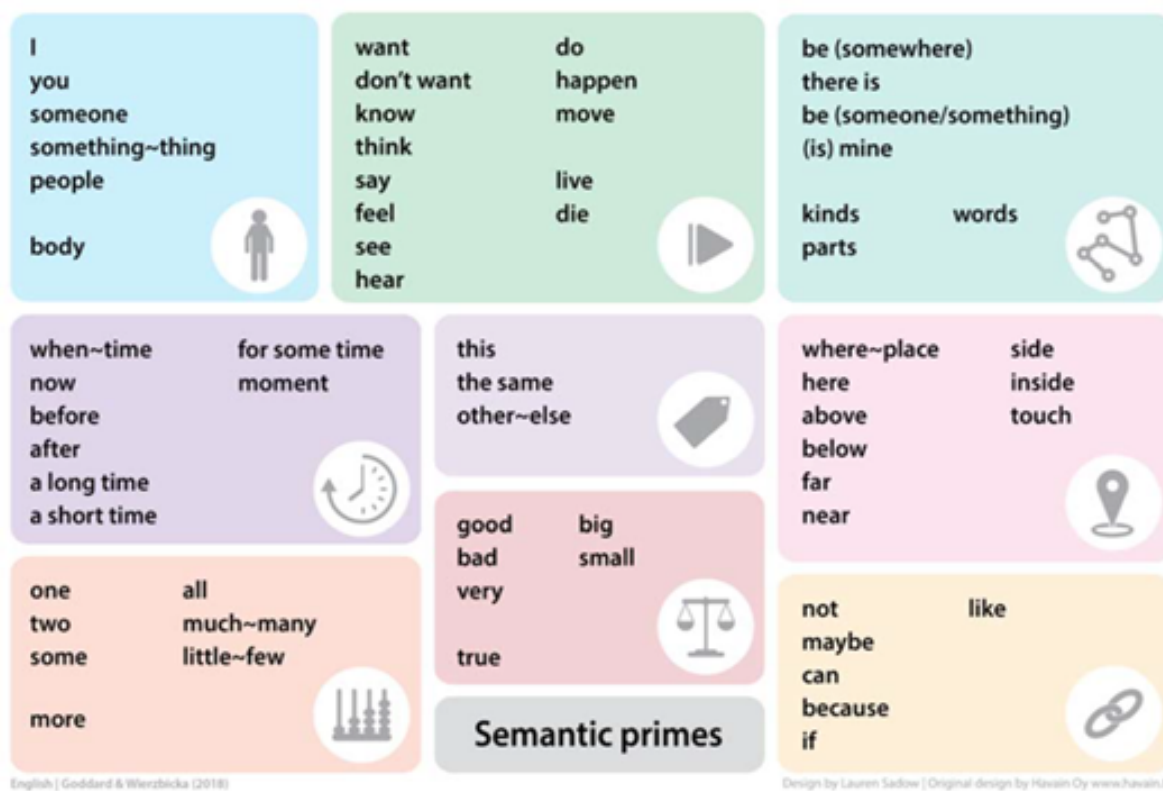
Det teoretiske grundlag for Ordforklaringer i elevhøjde

Minimal Sprog er en spændende tilgang til betydningsanalyse, som er udviklet af australske lingvister (Goddard, 2021a). Tilgangen bygger på, at der er 65 ord, såkaldte primer, som eksisterer i alle sprog, og som ligger til grund for alle andre ords betydninger. Primerne er dele af *Naturligt Semantisk Metasprog* (NSM) (Goddard, 2021b), som udgør kernen i *Minimal Sprog*, og kan sammenlignes med atomer i kemi. Ligheden består i, at ligesom mere komplicerede stoffer er opbygget af atomer, er komplicerede ordbetydninger også opbygget af mere enkle betydningselementer. Det vil sige, at man går ud fra, at alle ords betydninger kan omskrives/parafraseres ved hjælp af disse 65 primer og en meget

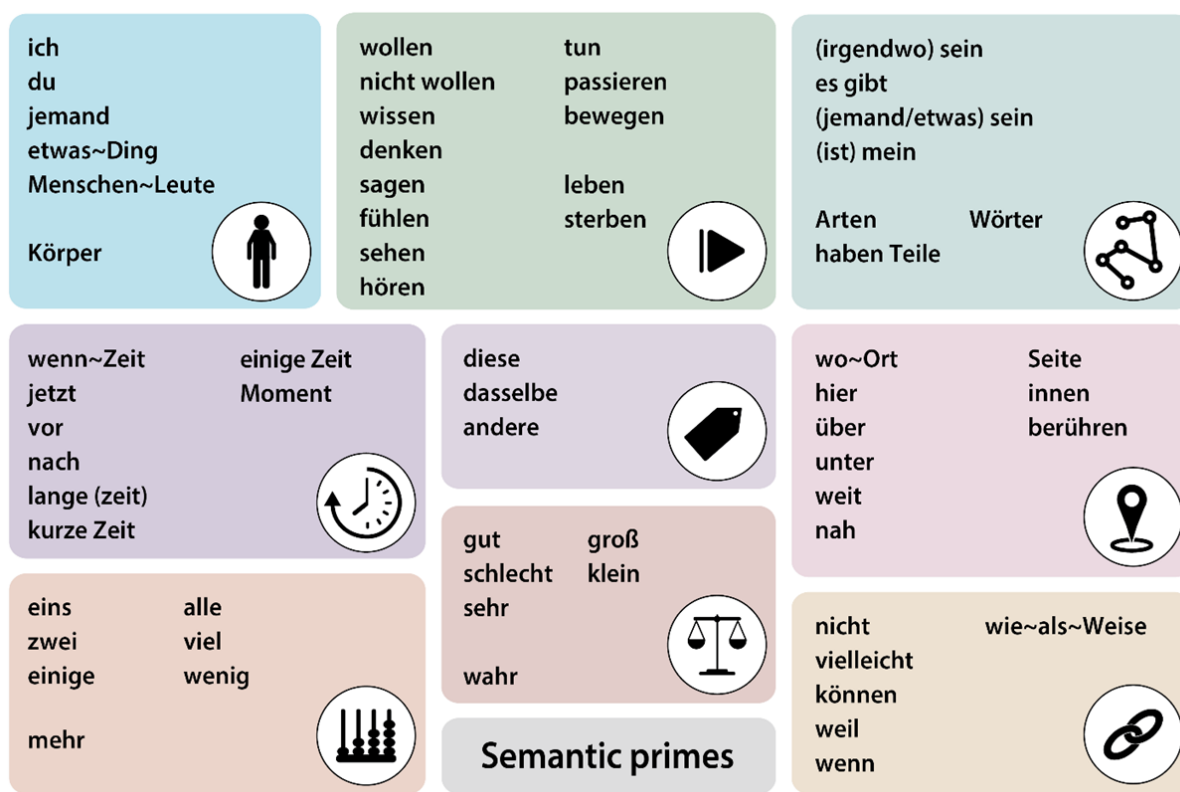
begrænset grammatik. Nogle parafraser vil være enkle, andre vil være meget lange og komplicerede. Denne metode er primært tænkt til lingvistisk betydningsanalyse, dvs. når sprogforskere beskriver betydninger til analyseformål, og ikke for lægfolk.

Minimal sprog er en mere alment anvendelig version, dvs. også for lægfolk, som bliver anvendt til bl.a. undervisning i natur og teknologi (Wierzbicka, 2018), andetsprogsundervisning (Sadow, 2020) og undervisning i kulturelle begreber (Fernandez, 2020; Sadow, 2021). *Minimale sprog* bliver også anvendt til at forklare komplicerede begreber og processer på en mere enkel måde. Som nævnt bygger *Minimal sprog* på *Naturligt Semantisk Metasprog*, men tillader anvendelsen af en mere fleksibel grammatik og et noget større ordforråd. Ud over de 65 primer omfatter den også en række såkaldte molekyler, der kan forklares ved hjælp af primerne, men er meget alment kendte ord i sprogsamfundet. Desuden kan ordforrådet i *Minimal sprog* suppleres med emnespecifikke udtryk og egner sig til, at ikke-lingvister kan lære det og arbejde med det, fordi det er intuitivt nemmere at bruge end kun de 65 primer.

I Figur 1 og 2 viser de 65 primer på hhv. engelsk (Figur 1) og tysk (Figur 2).

Figur 1: De 65 semantiske primer på engelsk (Sadow, 2022)

German | Mus Rasmussen (2024)

Design by Lauren Sadow, 2019 | Original design by Havain Oy www.havain.fi | This work is licensed under CC BY-SA 4.0

Figur 2: De 65 semantiske primere på tysk (udarbejdet af Astrid Mus Rasmussen efter tilladelse fra forfatteren pba. Sadow (2022))

Anvendelsen af *Minimal Sprog* inden for fremmedsprogsundervisning er innovativ. Idéen i *Ordforklaring i elevhøjde* var at lade lærere prøve at bruge de 65 primere fra *Minimal Sprog* til forklaring af nyt ordforråd på målsproget. Samtidigt var idéen også, at lærerne skulle afprøve aktiviteter med eleverne, som også øvede sig på at lave forklaringer ved hjælp af de 65 primere fra *Minimal Sprog*. Derudover måtte de også bruge andre grundlæggende ord og også målsprogets grammatik.

Hvordan har vi grebet det an?

Design, afprøvning og redidaktisering af aktiviteter med ordforklaring i grundskolens engelsk og tyskundervisningen på mellemtrin (engelsk) og i udskoling (engelsk og tysk) er sket i samarbejde mellem to lektorer fra læreruddannelsen og tre engelsklærere og tre tysklærere.

Ordforklaring i elevhøjde strakte sig over et halvt år og bestod af en indledende workshop samt flere online møder med en fælles proces for design, afprøvning og redidaktisering. Afprøvningen skete på mellemtrin (engelsk) og udskoling (engelsk og tysk).

Workshop og møder

Projektet startede med en workshop, hvor projektlederne, dvs. de to lektorer fra læreruddannelsen, præsenterede projektets mål og teoretiske baggrund for de deltagende lærere. Baseret på aktiviteterne fra workshoppen designede de deltagende lærere i samarbejde med projektlederne nogle aktiviteter, som de ville afprøve med deres grundskoleelever. Efter hver afprøvning holdt de to sproggrupper (hhv. engelsk- og tysklærerne) møder, hvor de drøftede, hvordan afprøvningen fungerede, og hvordan aktiviteten kunne redidaktiseres, eller hvilken anden aktivitet de ville afprøve i næste runde.

I workshoppen afprøvede lærerne bl.a. følgende aktiviteter:

Aktivitet 1: Forklar!

Gruppearbejde i sproggrupper

- Lav en omskrivning af følgende ord på tysk/engelsk:
Liebe og *Freundschaft*, samt *love* og *friendship*
- Se på forklaringerne igen. Kan I finde ord i forklaringerne som stadigvæk kan være lidt svære for nogle elever på tysk/engelsk?
- Prøv at lave en omskrivning af de ord som I har fundet for svære. Herefter prøv at lave jeres oprindelige forklaringer om, så I erstatter de svære ord med de nye forklaringer 😊
- Gentag processen så længe I finder flere svære ord i jeres forklaringer.
- Diskussion i plenum (på dansk): Hvordan gik det? Hvad var svært?

Figur 3: Workshop-aktivitet 1: Forklar

Aktivitet 2: Flertydige ord

Gruppearbejde (15 min)

- Det engelske ord *green* og tysk *grün* kan have forskellige betydninger, for eksempel EN *green grass*, *green trees*, *the shades of green*, *he was a young fellow*, *very green*, *green processes*, *green products*
TY *grünes Gras*, *grüne Bohnen*, *grüne Farbe*, *die grüne Transformation*, *grüne Partei*. Kan *a green car* / *ein grünes Auto* betyde forskellige ting?
- Forklar forskellen mellem de forskellige betydninger af *green/grün*.
- Se på forklaringerne igen, ligesom i opgave 1. Kan I finde ord i forklaringerne som stadigvæk kan være lidt svære for nogle elever på tysk/engelsk?
- Prøv at lave en omskrivning af de ord som I har fundet for svære. Herefter prøv at lave jeres oprindelige forklaringer om så I erstatter de svære ord med de nye forklaringer 😊

Figur 4: Workshop-aktivitet 2: Flertydige ord

Aktivitet 3: Forklar og gæt!

Gruppearbejde i sproggrupper (15 min)

- Nogen trækker et memorykort med et billede og skal forklare ordet muntligt ved hjælp af enkle ord (så vidt muligt, **primer** og **enkle ord som eleverne forstår**)
- De andre gætter ordet.
- Den der har flest kort til sidst, vinder.

-> Diskussion af erfaringer

28

Figur 5: Workshop-aktivitet 3: Forklar og gæt!

Udfordringen i denne fase var uden tvivl, at tilgangen var så ny for lærerne, at flere af dem ikke helt kunne se det for sig, hvordan den skulle kunne bruges i deres undervisning. Til trods for at lærerne var meget dygtige og entusiastiske, var en workshop alt for lidt til, at de kunne overskue at sætte sig ind i den helt nye tilgang samt omsætte den nye viden til at planlægge aktiviteter til eleverne. Det vil være fordelagtigt ift. udbredelse med flere og længere lærer-workshops, hvor lærerne får mere tid til at fordybe sig i tilgangen, afprøve aktiviteter og planlægge deres timer, inden de begynder med at arbejde med Minimal Language i deres egen undervisning

Lærernes aktiviteter med eleverne

Projektledelsen lagde an til, at lærernes kreativitet skulle have frit løb, og de fik helt frie hænder til at designe aktiviteter med ordforklaringerne. I dette afsnit beskrives, hvordan lærerne arbejdede med *Minimal Sprog* i undervisningen, og nogle af aktiviteterne og deres anvendelighed i grundskolen præsenteres.

Aktiviteter med ”de 65 ord”

Nogle af lærerne blev meget inspireret af de 65 primer og gav eleverne en lamineret version af primerne, som de kunne bruge som udgangspunkt i forklaringerne. To engelsklærere

designede små kort med primerne, som de klippede ud, så eleverne kunne bruge kortene til at bygge forklaringer med (se aktivitet 4).

At give eleverne kun de 65 ord viste sig at være for begrænsende for dem, især i engelsk i udskolingen, hvor eleverne har et meget større ordforråd. Derfor kan det anbefales at starte med denne opgave i engelsk på mellemtrinnet, hvor elevernes ordforråd er mere begrænset end i udskolingen. Hvis tilgangen bruges et antal gange i engelskundervisningen, udvikles elevernes evne til at reflektere over ordenes betydning og forklare ord, som deres samtalepartner(e) ikke kender, eller som de selv ikke kender eller husker. Ud over de 65 primer anbefales det, at eleverne får at vide, at de må bruge enkle ord, som et 3-4-årigt barn formentlig kender til (se aktivitet 1), fordi dette er mere eller mindre intuitivt forståeligt, og man undgår at de bruger for komplicerede ord i forklaringerne.

Aktiviteter med ”de 65 ord” suppleret med en selvlavet liste af ord

En anden mulighed er at lave en supplerende liste af ord, som eleverne må bruge sammen med de 65 primer. Det havde en af tysklærerne lavet på forhånd, og det viste sig at være en meget god idé, fordi eleverne havde en brugbar liste af kendte ord, som de kunne tage udgangspunkt i (se aktivitet 2).

Aktiviteter med hjælpesætninger

Flere af lærerne – især i engelsk på mellemtrinnet og i tysk, hvor eleverne har et mindre ordforråd – fandt det nødvendigt at forsyne eleverne med hjælpesætninger eller chunks, som de kunne bruge, når de skulle forklare ordbetydninger. Dette viste sig at være en rigtig hjælpsom strategi og kan anbefales, fordi eleverne herigennem bliver bedre til at omskrive ord, som de ikke kan på målsproget, eller stille spørgsmål om ord, som de ikke forstår. Eksempler på hjælpesætninger findes under aktivitet 2.

At knække koden med ordforklaringer

Det viste sig, at eleverne behøver tid til at knække koden og anvende de 65 primer plus andre enkle ord i ordforklaringer, og det var en god idé at gentage den samme opgavetype flere gange. Ved gentagelse af samme opgavetype en eller to gange havde eleverne nemmere ved at bruge redskaberne, og blev bedre til at omskrive ord.

Nyt ordforråd

En af opgavetyperne var at inddrage *Minimal Sprog* i at arbejde med nyt ordforråd. Dels kunne læreren bruge *Minimal Sprog* til at forklare ordene med, dels kunne eleverne også bruge *Minimal Sprog* til at gentage ordenes betydninger, hvilket egner sig udmærket til gentagelse af nyt ordforråd. Dette kunne arrangeres som en leg fx, ved at eleverne fik et kort med et af de nye ord, de lige havde lært, og skulle omskrive ordet, så de andre elever kunne gætte det (se aktivitet 2).

En af engelsklærerne arbejdede med en lignende aktivitet, hvor elevernes opgave var at bruge enkle ord til at forklare ordforråd, som eleverne havde lært tidligere i forløbet. De arbejdede med ord om julen, fordi forløbet lå inden juleperioden, men aktiviteten kan fint bruges om andre emner. Aktiviteten var sat op som en leg, hvor de andre elever skulle gætte de forklarede ord. I modsætning til aktivitet 2 bestod legen her af to runder. Læreren gav eleverne nogle hjælpeord, som de skulle bruge i forklaringerne i første runde, hvorimod det var forbudt at bruge hjælpeordene i anden runde (Aktivitet 3).

Billedbeskrivelse

Den samme engelsklærer udviklede en anden aktivitet med myldrebilleder, som emnemæssigt passede ind i hendes undervisning (halloween). Elevernes opgave var at beskrive billedet ved hjælp af de 65 ord, som de blev introduceret for. Dette blev afprøvet i engelskundervisningen i en 5. klasse og blev generelt taget godt imod, dog med den kritik, at eleverne følte sig begrænset af kun at måtte bruge de 65 primer (Aktivitet 4).

Genskrivning af historie

En anden måde at bruge de 65 ord på er at lade eleverne genskrive en historie på et mere enkelt sprog. Dette giver anledning til at reflektere over, hvad historien egentlig handler om, hvad der er det vigtigste i historien, og hvordan man kan formulere det på et mere enkelt sprog. Denne færdighed kan man fx bruge i en kommunikationssituation uden for skolen, hvis man har at gøre med en samtalepartner, der enten ikke behersker sproget på samme niveau som en selv, er et barn, ikke er højtuddannet, eller simpelthen mangler viden om det pågældende emne (se aktivitet 5).

Eksempler og feedback fra elever og lærere

Elevers forklaringer af "bad behaviour":

- *Someone do bad things in a long time. Someone say bad things to people.*

- *Someone do something very bad.*
- *Say bad words.*
- *Some people do bad for some time.*

Elevens genfortælling af historien *A Christmas Carol* (ord ud over de 65 primer er markeret med understregning):

- *Someone knows someone that died some time ago. This someone is that does not want to be near many people. This someone does like money. Maybe this someone does not like people. This someone owns a firm. Before this someone owned this firm with the dead.*
- *Someone dies and someone lives. One of them hates something, and another one loves that thing. The dead comes up to the one who lives, and tell him, that he did something wrong when he lived. Then the dead man disappeared.*

Elevens feedback om opgaverne med de 65 primer:

- ”Det var godt, fordi det var udfordrende, man skulle bruge sin hjerne.”
- ”Det var godt, fordi noget nyt som vi ikke plejer.”
- ”Det var svært at forklare hvad man ville, fordi der var for få ord, man var begrænset.”

Læreres feedback om brugen af Minimal Language i undervisningen:

- ”Elevens tilgang har ændret sig, og de forsøger ikke at gøre det så svært for sig selv. Tidligere ville de gerne skrive lange sætninger, som de alligevel ikke forstår, nu forsøger de med kortere forklaringer, de faktisk ved hvad betyder.”
- ”Elevens har fundet en motivation i, at vi går i dybden med ordforråd. Men også lærer, hvordan vi kan gå en omvej til et ord, som de ikke kan. Det gør, at de taler lige mere tysk, end de plejer.”
- ”Elevens har i det store hele fået større tro på egne evner, og er blevet mere motiveret for at arbejde med ordforråd. Det afgørende har været aktiviteterne der tvinger dem ud i at tale og forklare (sammen med ord, chunks og hjælpesætninger til at hjælpe samtalen).”
- ”Elevens er blevet mere opmærksomme på at blive på engelsk, også når der er noget, de synes er svært at sige.”

Overvejelser til fremtidig brug og videreudvikling

Introduktion til opgavetyper

Motivér eleverne til at bruge enkle ord i forklaringer. Følgende argumenter kan være motiverende for dem:

- Vi kan blive bedre til at bruge fremmedsproget, selv om vi har et forholdsvis lille ordforråd (fx i tysk)
- Vi kan blive bedre til at forklare et ord, som vi ikke lige kommer i tanker om på fremmedsproget. Dette er en vigtig strategi i kommunikation med mennesker, som vi ikke har noget andet fællessprog med, og kan også bruges til mundtlig eksamen, hvor det er en fordel at bruge denne strategi.

Hjælpesætninger og chunks

Inden opgavetyperne introduceres, er det en god ide at overveje, hvad eleverne allerede kan, og hvilke sproglige redskaber de mangler for at gennemføre opgaven. Kender eleverne alle primer og andre enkle ord, som skal bruges i forklaringerne? Hvis ikke, er et godt første skridt at introducere disse. Kan eleverne formulere sætninger med primerne og de andre enkle ord? Hvis ikke, så er det en god idé at give dem en liste af hjælpesætninger og//eller chunks.

Hvilke ord bruger vi i forklaringerne ud over de 65 primer?

Overvej, hvilket formål opgaven skal bruges til (se eksemplerne ovenfor), og hvilke andre enkle ord ud over de 65 primer der vil være hensigtsmæssigt at bruge i forklaringerne.

Ved behov kan man lave en liste, eller sige, at de gerne må bruge ord, som et barn på 3-4 år kender.

Når læreren selv bruger forklaringer med enkle ord, f.eks. til at introducere nyt ordforråd, er det meget vigtigt at begrænse ordene i selve forklaringerne til meget enkle ord, som man er sikker på at alle elever kender.

Øvelse gør mester

Eleverne behøver tid til at knække koden og anvende de 65 primer plus andre enkle ord i ordforklaringer. Derfor er det en god idé at gentage den samme opgavetype flere gange. Første gang, når man introducerer opgavetypen, kan det anbefales at lade dem forklare og/eller gætte mindre komplicerede ord, som de allerede kender, så de oplever succes. Ved gentagelse af samme opgavetype f.eks. en uge senere kan man komme videre og arbejde med mere udfordrende ord, som de forklarer ved hjælp af de 65 primer plus enkle ord.

Litteratur

Diget, I. S. (2022). The minimal language approach: Foundations, contributions, and practice. *Scandinavian Studies in Language*, 13(1), 39-52.

Fernández, S.S. (2020). Using NSM and “Minimal” Language for Intercultural Learning. I L. Sadow, B. Peeters, and K. Mullan (red.), *Studies in ethnopragmatics, cultural semantics, and intercultural communication: Minimal English (and beyond)*, 13–32. Singapore: Springer. https://doi.org/10.1007/978-981-32-9979-5_2

Goddard, C. (2021a). In praise of minimal languages. I C. Goddard (red.), *Minimal languages in action*, 1–26. Cham: Palgrave Macmillan. https://doi.org/10.1007/978-3-030-64077-4_1

Goddard, C. (2021b). Natural semantic metalanguage. I *The Routledge handbook of cognitive linguistics* (pp. 93-110). Routledge.

Sadow, L. (2020). Minimal English: Taking NSM “out of the lab”. I L. Sadow, B. Peeters, and K. Mullan (red.), *Studies in ethnopragmatics, cultural semantics, and intercultural communication: Minimal English (and beyond)*, 1–10. Singapore: Springer. https://doi.org/10.1007/978-981-32-9979-5_1

Sadow, L. (2021). Standard translatable English: A minimal English for teaching and learning invisible culture in language classrooms. I C. Goddard (red.), *Minimal languages in action*, 139–69. Cham: Springer International Publishing. https://doi.org/10.1007/978-3-030-64077-4_6

Sadow, L. (2022) *Resources: Diagram of Semantic Primes*. NSM-approach.net. See <https://nsm-approach.net/resources>

Wierzbicka, A. 2018. Talking about the universe in minimal English: Teaching science through words that children can understand. I C. Goddard (red.), *Minimal English for a global world: Improved communication using fewer words*, 169–201. Cham: Palgrave Macmillan. https://doi.org/10.1007/978-3-319-62512-6_8

Deltagere i Ordforklaring i elevhøjde

Projektledelse

Katalin Jobbágy Jørgensen, Professionshøjskolen Absalon (projektleder)
Petra Klimaszyk, Professionshøjskolen Absalon

Tysklærere

Christian Geißler, Herstedlund Skole
Kim Østergaard Andersen, Holmeagerskolen/CFU Absalon
Sussie Askham Banke Skovdal, Himmelev Skole

Engelsklærere

Kirstine Jordan, Trekroner Skole/CFU Absalon
Thor Laage-Petersen Poulsen, Søndre Skole
Karen Fuglsig, Søndre Skole

Ekspertpanel

Susana Fernandez, Aarhus Universitet
Lauren Sadow, Aarhus Universitet
Astrid Mus Rasmussen, Aarhus Universitet